

*Когда наука достигает какой-либо вершины,
с нее открывается обширная перспектива
дальнейшего пути.
С. И. Вавилов*

Механізм регулювання економіки

АЛГОРИТМИ ЗАХИСТУ АКТИВІВ ТА ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 336.113

**Пантелєєв В. П.
Лепілін М. Г.**

Уперше запропоновано алгоритми захисту активів та власного капіталу фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, що забезпечують непорушність права приватної власності господарів, недопущеність протиправного позбавлення майна засновників, збереження доцільності фінансового стану та власного капіталу суб'єктів підприємництва. Наведено принципи, якими визначається фінансова безпека та які задовольняють головні властивості системи фінансової безпеки зі складання конкретної фінансової програми протидії неадаптованості господарчих відносин реаліям ринку та розробки альтернативних варіантів змін фінансової стійкості і незалежності суб'єктів підприємництва, збереження фінансів та задоволення вимог власників.

Ключові слова: алгоритми захисту активів та власного капіталу, кроки і дії, принципи алгоритму захисту фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

АЛГОРИТМЫ ЗАЩИТЫ АКТИВОВ И СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

УДК 336.113

**Пантелеев В. П.
Лепилин М. Г.**

Впервые предложены алгоритмы защиты активов и собственного капитала финансовой безопасности субъектов предпринимательства, которые обеспечивают неприкосновенность права частной собственности хозяйственников, невозможность протиправного изъятия имущества учредителей, сохранение целостности финансового состояния и собственного капитала субъектов предпринимательства. Представлены общие принципы, которыми определяется финансовая безопасность и которые удовлетворяют главным свойствам системы финансовой безопасности по составлению конкретной финансовой программы противодействия неадаптированности хозяйственных отношений реаліям рынка и разработке альтернативных вариантов изменений финансовой устойчивости и независимости субъектов предпринимательства, сбережения финансов и удовлетворения требованиям собственников.

Ключевые слова: алгоритмы защиты активов и собственного капитала, шаги и действия, принципы алгоритма защиты финансовой безопасности субъектов предпринимательства.

ALGORITHMS OF PROTECTING THE ASSETS AND EQUITY BASIS OF THE FINANCIAL OF SUBJECTS OF ENTERPRISE

UDC 336.113

**Pantelyeyev V. P.
Lepilin M. H.**

The algorithms of protecting the assets and equity basis of the financial safety of enterprise subjects maintaining the stability of private property rights, inadmissibility of ouster, keeping the appropriateness of financial state and equity basis of enterprise subjects are suggested. General principles defining financial safety and satisfying main specific features of the financial safety system on creating special financial program of opposition of non-adapted management relations to market realities, as well as developing the alternative changes of financial sustainability and enterprise subjects' independence, finance saving and meeting the owners' needs, are proposed.

Key words: an algorithm of the protection of assets and liabilities, steps and actions, foundations algorithms.

Сформована фінансовою безпекою суб'єкта підприємництва система захисту фінансових джерел та ресурсів здійснює свою діяльність у межах встановленого державою правового господарського порядку, додержується вимог законодавства [1]. Суть сучасних алгоритмів фінансової безпеки полягає у тому, що фінансовому аналізу піддаються не алгоритми атаки джерел активів суб'єкта, розкрадання активів, а сукупність захисних дій, чинених фінансовою безпекою, здатність своєчасно виявити, заблокувати, ліквідувати руйнуючі процеси фінансового стану суб'єктів підприємництва [2]. Масштаби демпінгу фінансових відносин на ринку, ігнорування правочинного господарювання перетворилися на одну з найголовніших загроз фінансової безпеки держави [3]. На думку авторів, практична діяльність служби фінансової безпеки суб'єктів підприємництва завжди повинна ґрунтуватися на виконанні типових алгоритмів захисту, функціональних процедурах безпеки, затверджених засновниками фінансових схем забезпечення та правочинних господарських дій. Зв'язок з науковими завданнями теми дослідження полягає у запропонованні алгоритмів захисту активів та джерел ресурсів (пасивів суб'єкта) фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Зв'язок з практичними завданнями – у забезпеченні власників суб'єкта підприємництва діючим алгоритмом захисту фінансових джерел суб'єкта та їх похідними – фінансовими активами в поточній господарчій діяльності – щодо непорушності права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності засновників, збереження доцільності фінансового стану суб'єкта та власного капіталу.

Розв'язання даної проблеми започатковано різними авторами. О. Безух означив шляхи захисту від недобросовісної конкуренції в системі забезпечення безпеки підприємства [1]. Кизим М. О. підкреслив особливості моделювання економічної безпеки держави, регіону, підприємства, суб'єкта – фізичної особи [3]. Кузенко Т. Б., Мартюшева Л. С., Грачов О. В. розкрили суттєві сторони фінансової безпеки підприємства через динаміку змін фінансового стану [2]. Макаренко І. О. надав уточнення алгоритму необхідних умов щодо досягнення антикризового управління підприємством [4]. Пластун О. Л. сформував основні засади та функції системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва [5]. Погосова М. Ю. узагальнила методичні підходи до визначення резерву запасу міцності щодо збереження поточного

рівня фінансової безпеки підприємства [6]. Рубан Н. І. через виникнення та ухвалу податкових спорів держави і суб'єктів підприємництва пропонує засоби врегулювання фінансової безпеки суб'єктів підприємництва [7].

Стала фінансова криза української економіки вимагає вирішення питань фінансової безпеки суб'єктів підприємництва у процесі господарювання [4]. Забезпечуючи захист майнових інтересів власників та фінансових джерел суб'єктів, фінансова безпека широко використовує окремі статті Господарчого кодексу України. Нормативні та регулюючі акти Кабінету Міністрів України, НБУ та Міністерства фінансів України сприяють виникненню певної захищеності будь-якого господаря від загроз фінансового стану суб'єкта підприємництва у майбутньому [7]. Фінансова безпека виконує функцію захисту інтересів власників: у першу чергу там, де наслідок правочинного розміщення капіталу – виплата дивідендів, процентів та інше, у другу – там, де стала динаміка зростання власного капіталу над збільшенням ліквідних активів суб'єкта – один з показників, а відхилення від нуля дебіторської заборгованості – другий показник, а у третю там, де ліквідація фінансових суперечностей суб'єкта щодо стримання процесу взаємопроникнення та взаємозалежності фінансових систем оточення, держави (зовнішнє середовище суб'єкта) чи внутрішньогосподарської діяльності (внутрішнє середовище суб'єкта) [6].

На думку авторів, коло завдань фінансової безпеки є недостатньо розвинутим, помилково поєднується з функціями фінансового менеджменту (стратегічне управління) чи маркетингу (свот-аналіз), статистики (використання стохастичних методів аналізу процесів). Кореляційні зв'язки динаміки рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та її складових не визначені. Ієрархічність формування системи фінансової безпеки суб'єктами не надана [5]. Методика визначення запасу міцності фінансової безпеки суб'єктів, резерву щодо збереження та загроз втрати її поточного рівня базується на використанні нелінійного програмування, без допомоги контрольних карт У. Шухарта [4]. Невирішеною частиною загальної проблеми, якій присвячено дану статтю, є запропоновання алгоритмів захисту активів та їх джерел фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, загальних принципів визначення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, їх реакцій та наслідків фінансових промахів.

Мета даної статті – навести алгоритми захисту власного капіталу, активів фінансової безпеки суб'єктів підприємства, загальних принципів визначення, реакцій та наслідків фінансових промахів фінансової безпеки у формі таблиць.

На думку авторів, існують такі реакції суб'єкта підприємництва на фінансові загрози: захисна – зменшення контролю частки сегмента ринку; наступальна – передбачає активні дії: оновлення основних фондів через фінансовий, зворотний лізинг, розробка прогресивної фінансової концепції захисту; Реакція очікування – використання внутрішніх фінансових резервів, що дає змогу не тільки подолати внутрішні причини неспроможності, а й значно зменшує залежність фінансової безпеки суб'єкта від залучення зовнішніх фінансових джерел. Визначимо наслідки фінансових промахів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на реакції суб'єкта (табл. 1).

Таблиця 1

Реакції суб'єкта підприємництва та наслідки фінансових промахів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва

№ п/п	Реакції суб'єкта підприємництва	Наслідки фінансових промахів
1	Захисна (зростання ліквідності, посилення автономності, зростання активів, власного капіталу)	Скорочення витрат, розпродаж підрозділів, обладнання, звільнення персоналу
2	Наступальна (ліквідність відсутня, зростання дебіторів)	Примусове стягнення заборгованості, арбітраж, суд
3	Реакція очікування (мобілізація прихованих резервів)	Кредитоспроможність зводиться нанівець, платоспроможність зростає

Наведемо риси наслідків фінансових промахів фінансової безпеки, які характерні для кожного суб'єкта підприємництва, що запроваджує фінансово-господарчу діяльність через кроки та дії, та визначимо загальний алгоритм фінансової безпеки суб'єктів підприємництва (табл. 2).

Таблиця 2

Загальний алгоритм фінансової безпеки суб'єктів підприємництва

№ п/п	Крок	Дії
1	Наведення фінансового аналізу змін коливань трендів дебіторської та кредиторської заборгованостей, каталогу боржників	Ліквідація боргів, іммобілізація власного капіталу
2	Складання переліку загроз виконанню фінансового плану зростання власного капіталу та джерел додаткових фінансових ресурсів	Контроль виконання статуту і фондів
3	Аналіз динаміки поповнення дивідендного та резервного фондів, страхування ризику неотримання доходу, процентів, дивідендів	Моніторинг обов'язків на еквівалентність
4	Складання переліків загроз ліквідності суб'єкта та джерел формування збитків	Уникнення суперечності збитків
5	Оцінка вартості неусунених остаточних явищ зменшення номінального капіталу	Визначення причин і заходів

Захист процесу оптимізації структури фінансових ресурсів здійснюється водночас через максимізацію рівня прибутковості власного капіталу. Означимо в табл. 3 загальні принципи, якими визначається фінансова безпека суб'єктів підприємництва.

Таблиця 3

Загальні принципи, якими визначається фінансова безпека суб'єктів підприємництва

№ п/п	Принципи	Визначення
1	Еквівалентність	Сумлінне виконання взаємних фінансових зобов'язань між господарями, дотримання норм податкового кодексу та господарчого права у відносинах, неухильне забезпечення статуту суб'єкта підприємництва у діяльності
2	Прогнозованість	Можливість кожного суб'єкта своєчасно врахувати у власній фінансовій політиці тенденції та перспективи одержання прибутку, впровадження захисту власного капіталу суб'єкта без збитків для активів і зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей
3	Рівноправність	Повага до законних фінансових інтересів партнерів та забезпечення взаємовигідного характеру фінансово-господарчих зв'язків між кожним учасником процесу відновлення, обміну та розподілу фінансів на ринку, фінансових відносин
4	Стабільність	Створення умов для фінансового розвитку ліквідності у кожного суб'єкта підприємництва, неухильного зростання власного капіталу

Головними властивостями системи фінансової безпеки є складання конкретної фінансової програми протидії неадаптованості господарчих відносин реаліям ринку та розробка альтернативних варіантів змін фінансової стійкості і незалежності суб'єкта підприємництва, збереження фінансів та задоволення вимог власників. Наведено у табл. 4 алгоритм захисту власного капіталу – джерела активів фінансової безпеки суб'єкта підприємництва.

Таблиця 4

Алгоритм захисту власного капіталу – джерела активів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва

№ п/п	Крок	Дії
1	Наведення фінансового аналізу змін коливань трендів автономії, покриття залучених коштів, ризику діяльності	Документальна та фактична перевірка забезпечення формування фондів власного капіталу, фінансових, майнових
2	Складання переліку загроз виконанню фінансового плану зростання власного капіталу, джерел фінансових ресурсів	Документальна та фактична перевірка забезпечення виконання загальних принципів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва
3	Виконання аналізу угод та фінансових обов'язків суб'єкта з формування позитивного фінансового результату	Практичне забезпечення взаємовигідного характеру господарчих відносин між учасниками процесу обміну
4	Виконання плану усунення чи ліквідації загроз та впливів, процесу покриття збитків	Конверсія власності і боргу, пролонгація кредиту, активізація самофінансування

Для забезпечення фінансової безпеки суб'єктам необхідно в умовах нестабільності зовнішнього середовища моделювати власний алгоритм захисту активів. Означимо у табл. 5 алгоритм захисту активів фінансової безпеки суб'єкта підприємництва.

Таблиця 5

Алгоритм захисту активів фінансової безпеки суб'єкта підприємництва

№ п/п	Крок	Дії
1	Наведення фінансового аналізу змін коливань трендів ліквідності та ризиків у діяльності щодо втрати активів	Документальна та фактична перевірка забезпечення внутрішньогосподарського контролю та інвентаризація суб'єкта
2	Складання переліку загроз виконанню фінансового плану зростання грошових коштів та джерел доходної частки	Забезпечення виконання загальних принципів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на ринку
3	Виконання аналізу фінансового формування амортизаційного фонду та спрямованість інвестиційного фонду суб'єкта	Практичне застосування фінансового захисту господарчих фондів від знищення, руйнування майна
4	Виконання плану виплати власникам дивідендів, процентів, індексації, запровадження дисконтування	Визначення причин ефекту заходів та виконання плану усунення чи ліквідації загроз та впливів невиплат, оскаржень

На думку авторів, можливі такі висновки з даної теми дослідження:

1. Алгоритми захисту наслідків фінансових промахів фінансового менеджменту чи керівництва суб'єкта фінансової безпеки суб'єктів підприємництва формують захисну реакцію у суб'єкта на ринку. Характерними рисами захисної реакції є наступне зростання ліквідності, фінансової автономності, зростання активів та власного капіталу.

2. Наступальна реакція фінансової безпеки суб'єкта підприємництва при відсутності ліквідності, зростання кількості дебіторів є наслідком примусового стягнення боргів, звернень кредиторів з позовами до арбітражного суду щодо відшкодування збитків.

3. Загальний алгоритм фінансової безпеки суб'єктів підприємництва побудовано з п'яти відокремлених кроків та п'яти послідовних подій.

4. Упровадження захисту власного капіталу суб'єкта підприємництва без нанесення збитків для активів і зростання дебіторської та кредиторської заборгованості у часи можливо, застосовуючи принцип прогнозованості фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку:

1. Запропонувати шляхи вдосконалення алгоритму захисту власного капіталу – джерела активів фінансової безпеки суб'єкта підприємництва з чотирьох кроків та дій до десяти.

2. Визначити нові алгоритми захисту фінансової безпеки суб'єкта підприємства щодо активів (торгівля, будівництво).

3. Удосконалити фінансове визначення принципів алгоритму захисту фінансової безпеки суб'єктів підприємництва.

Література: 1. Безух О. Захист від недобросовісної конкуренції в системі забезпечення безпеки підприємства / О. Безух // Підприємство, господарство і право. – 2004. – № 7. – С. 40–43. 2. Фінансова безпека підприємства : навч. посібник / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 298 с. 3. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк ; за ред. В. М. Гейця. – Х. : ІН-ЖЕК, 2006. – 240 с. 4. Макаренко І. О. Алгоритм антикризового управління підприємством / І. О. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 3(45). – С. 104–108. 5. Пластун О. Л. Система фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / О. Л. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2007. – № 1. – С. 100–107. 6. Погосова М. Ю. Методичний підхід до визначення резерву запасу міцності щодо збереження поточного рівня фінансової безпеки підприємства / М. Ю. Погосова // Вісник економіки транспорту і промисловості УДАЗТ. – 2010. – Вип. 29. – С. 351–355. 7. Податкові спори: виникнення, природа, засоби врегулювання : навч. посібн. / С. В. Буряк, Н. І. Рубан, О. М. Пасенюк та ін. ; за заг. ред. С. В. Буряка. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 800 с. 8. Господарчий кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV зі змінами, внесеними згідно із Законом № 549-V (549-16) від 09.01. 2007 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 18, 19–20, 21–22. – Ст. 144. 9. Кодекс законів про працю України. Закони № 322-VIII (322a-08) від 10.12.1971 р. та № 3231-VI (3231-17) від 19.04.2011 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2011. – № 8–9. – Ст. 88. 10. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року зі змінами, внесеними згідно із Законом № 3675-VI (3675-17) від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13–14, 15–16, 17. – Ст. 112.

References: 1. Bezukh O. Zakhyst vid nedobrosovisnoi konkurentsii v systemi zabezpechennia bezpeky pidpriemstva / O. Bezukh // Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo. – 2004. – No. 7. – Pp. 40–43. 2. Finansova bezpeka pidpriemstva : navch. posibnyk / T. B. Kuzenko, L. S. Martiusheva, O. V. Hrachov ta in. – Kh. : Vyd. KhNEU, 2010. – 298 p. 3. Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo : monohrafiia / V. M. Heiets, M. O. Kyzym, T. S. Klebanova, O. I. Cherniak ; za red. V. M. Heitsia. – Kh. : INZHEK, 2006. – 240 p. 4. Makarenko I. O. Alhorytm antykrizovoho upravlinnia pidpriemstvom / I. O. Makarenko // Aktualnie problemy ekonomiky. – 2005. – No. 3(45). – Pp. 104–108. 5. Plastun O. L. Systema finansovoi bezpeky subiektiv pidpriemnytstva / O. L. Plastun // Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. – 2007. – No. 1. – Pp. 100–107. 6. Pohosova M. Yu. Metodychnyi pidkhid do vyznachennia rezervu zapasu mitsnosti shchodo zberezhenntia potochnoho rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva / M. Yu. Pohosova // Visnyk ekonomiky, transportu i promyslovosti UDAZT. – 2010. – Vip. 29. – Pp. 351–355. 7. Podatkovi spory: vynyknennia, pryroda, zasoby vrehuliuвання : navch. posibn. / S. V. Buriak, N. I. Ruban, O. M. Paseniuk ta in. ; za zah. red. S. V. Buriaka. – K. : Yurinkom Inter, 2009. – 800 p. 8. Hospodarchyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roky No. 436-4 zi zminamy, vnesenymy zhidno iz Zakonom No. 549-V (549-16) vid 09.01.2007 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). – 2003. – No 18, 19–20, 21–22. – P. 144. 9. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy. Zakony No. 322-VIII (322a-08) vid 10.12.1971 g. ta No. 3231-VI (3231-17) vid 19.04.2011 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). – 2011. – No. 8–9. – P. 88. 10. Podatkovi Kodeks Ukrainy No. 2755-VI vid 02 hrudnia 2010 roku zi zminamy, vnesenymy zhidno iz Zakonom No. 3675-VI (3675-17) vid 08.07.2011 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). – 2011. – No. 13–14, 15–16, 17. – P. 112.

Інформація про авторів

Пантелєєв Віталій Павлович – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (м. Харків, пл. Свободи, 4).

Лепілін Михайло Геннадійович – здобувач кафедри фінансів та кредиту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (м. Харків, пл. Свободи, 4, e-mail: lepilina@ukr.net).

Информация об авторах

Пантелеев Виталий Павлович – канд. екон. наук, доцент кафедры финансов и кредита Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина (г. Харьков, пл. Свободы, 4).

Лепилин Михаил Геннадьевич – соискатель кафедры финансов и кредита Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина (г. Харьков, пл. Свободы, 4, e-mail: lepilina@ukr.net).

Information about the authors

Pantelyeyev Vitaliy Pavlovych – Ph.D in economics, Associate Professor of Finance and Credit Department at V. N. Karazin Kharkiv National University (Svoboda Square, 4, Kharkiv).

Lepilin Mykhaylo Hennadiiovych – competitor of Finance and Credit Department at V. N. Karazin Kharkiv National University (Svoboda Square, 4, Kharkiv, e-mail: lepilina@ukr.net).

Рецензент

*докт. екон. наук,
професор Отенко І. П.*

*Стаття надійшла до ред.
20.10.2011 р.*

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY: WHAT DOES IT MEAN?

UDC 659.4.011

Strupynska N. V.

Existing definitions of corporate social responsibility (CSR) proposed by the early scientists are analyzed and the diversity of approaches to the understanding of CSR is illustrated. All considered definitions are proposed to be divided into three groups. Social responsibility towards different interest groups is described. Steps that could be taken for making social responsibility work are studied.

Key words: social responsibility, business, organization, business ethics.

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ?

УДК 659.4.011

Струпинська Н. В.

Проаналізовано існуючі визначення корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), що запропоновані вченими, та продемонстровано різноманіття підходів до розуміння КСВ. Наведено поділ розглянутих понять на три групи. Описано види соціальної відповідальності відносно різних зацікавлених груп осіб. Вивчено кроки, які можуть бути зроблені для здійснення соціально відповідальної діяльності.

Ключові слова: соціальна відповідальність, бізнес, організація, етика бізнесу.

КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ: ЧТО ЭТО ЗНАЧИТ?

УДК 659.4.011

Струпинская Н. В.

Проанализированы существующие определения корпоративной социальной ответственности (КСО), предложенные учеными, и продемонстрировано разнообразие подходов к пониманию КСО. Предложено разделение рассматриваемых понятий на три группы. Описаны виды социальной ответственности по отношению к разным заинтересованным группам лиц. Изучены шаги, которые могут быть предприняты для осуществления социально ответственной деятельности.

Ключевые слова: социальная ответственность, бизнес, организация, этика бизнеса.